

Še tretja ovadba NPU zaradi poslov propadlih cerkvenih holdingov

Nacionalni preiskovalni urad je vložil tretjo ovadbo, povezano s spornim bančnim financiranjem cerkvenih holdingov Zvon. Ob tem preiskovalci ugotavljajo, da je njihovo delo oteženo, saj sodelovanje z Banko Slovenije ni več takšno, kot je bilo.

BANKA SLOVENIJE

Suzana Kos

8. december 2016 00:03

10. december 2016 0:10

Predviden čas branja: 5 min

Viceguvernerka Mejra Festić opozarja, da bi bilo nekaznovanje spornih bančnih praks sporočilo, da je v naši družbi očitno dovoljeno vse, saj sankcij ni. (Foto: Tomaž Skale)

Nacionalni preiskovalni urad (NPU) je na specializirano državno tožilstvo po naših informacijah vložil novo ovadbo glede poslov, ki so navrtali največji delež večmilijardne bančne luknje pri nas. Gre za posle propadlih cerkvenih holdingov Zvon Ena in Zvon Dva. Kot je potrdil Drago Menegalija, tiskovni predstavnik NPU, gre za tretjo v nizu ovadb iz »zadeve Zvon«. Prvo ovadbo so podali maja lani, v njej so ovadili štiri fizične osebe zaradi kaznivega dejanja zlorabe položaja, sedem mesecev kasneje pa je NPU ovadil še šest oseb.

Kršitve, ki so jih preiskovali tudi v okviru aktualne ovadbe, so povezane z odobravanjem posojil, med drugim so po neuradnih informacijah ugotovili, da so bili odobreni krediti previsoki glede na izpostavljenost, zanje bi morali dati soglasje nadzorniki, o posojilih so se dogovarjali kar po elektronskih sporočilih in mimo služb za upravljanje tveganj v bankah, zavarovanja za posojila so bila dana naknadno, v obliki deležev družb.

Dogajale so se tudi manipulacije pri cenitvah premoženja; za isto premoženje so banke upoštevale cenitve, ki so bile med seboj povsem različne in so se gibale v razponu od 300 milijonov evrov do poldruga milijarde evrov. Ključna pa naj bi bila ugotovitev, da bančniki pri odobravanju posojil niso upoštevali dejstva, da gre za povezane osebe. Cerkevna Zvonova je kreditiral konzorcij bank, v katerem so bile NLB, NKBM, Abanka in tudi Banka Celje.

Odnosi so se ohladili

Iz dostopnih informacij pa je mogoče sklepati, da ima policija zadnje čase pri preiskovanju bančne luknje težave. Z NPU je v zadnjih letih dejavno sodelovala posebna inšpekcijska skupina, ki jo je vodila viceguvernerka Mejra Festić. Sodelovanje je potekalo (tudi) na temelju sporazuma, ki ga je marca 2014 podpisal guverner Banke Slovenije Boštjan Jazbec s tedanjim generalnim direktorjem policije Stanislavom Venigerjem. Ko so Banko Slovenije lani poleti obiskali kriminalisti zaradi preiskave proti njenemu vodstvu z guvernerjem na čelu, je morala pravna služba pripraviti za policijo dopis, v katerem je zapisala, da sporazum o sodelovanju enostransko prekinjajo. Dopis je sicer ostal v predalu, odnosi s policijo pa so se očitno vseeno ohladili.

Sledila je še presenetljiva guvernerjeva odločitev, da posebno inšpekcijsko komisijo razpusti, njene člane pa prerazporedi po posameznih oddelkih banke. Vse je močno

ohladilo odnose v vrhu Banke Slovenije, saj je **Mejra Festić** nato odklonila guvernerjevo podporo pri svoji vnovični kandidaturi za viceguvernersko mesto.

Nesporazumi oziroma spremembe v Banki Slovenije očitno lahko v prihodnje vplivajo na uspešnost preiskovanja bančne luknje. »Sodelovanje z Banko Slovenije ne poteka več po ustaljenih postopkih na podlagi sporazuma... Medsebojna komunikacija, izmenjava podatkov, identifikacija pojavih oblik slabe bančne prakse, izmenjava strokovne pomoči v posameznih operativnih zadevah so bile vsakodnevne in konkretne glede na posamezne preiskave. Danes te komunikacije ni in poteka zgolj formalno,« razkrivajo na NPU.

Vstop le prek pravne službe

Guverner se je odločil tudi, da je po novem vstopna točka za povpraševanje nacionalnega urada in specializiranega državnega tožilstva pravna služba Banke Slovenije. »Dejstvo je, da so odgovori praviloma skopi in drugačni, kot so bili odgovori posebne inšpekcijske skupine. Člani te skupine so poznali problematiko in so lahko podali celovit odgovor, podprt z ugotovitvami bančnih strokovnjakov,« so kritični v NPU. Festićeva se do guvernerjevih odločitev ne želi opredeliti, opozarja pa, da večino policijskega, tožilskega in sodniškega dela predstavlja »zbiranje zadostnih dokazov«. »Treba je vložiti dodatni napor v argumentacijo, kaj je s konkretnim storilčevim ravnanjem narobe, kar je gotovo najtežje pravno opravilo. Naša skupina, ki je de facto ukinjena, formalno pa še ne, se je poglobila v argumentacijo vsebine kršitev bančnih predpisov, z natančno in konkretno navedbo relevantnih dejstev in okoliščin dejanskega stanja, vsebine kršitev bančne zakonodaje in natančne navedbe kršitev materialnopravnih predpisov,« našteva. Samo posredovanje obsežne dokumentacije preiskovalnim organom po njeni oceni ni dovolj za ustrezen epilog.

Mejra Festić, viceguvernerka Banke Slovenije: Naredili so škodo v bankah, zdaj pa so premeščeni v lepe službe

Posebna inšpekcijska skupina Banke Slovenije (BS) je končala analizo kreditiranja finančnih holdingov in ugotovila vrsto nezakonnosti. Kot pravi viceguvernerka BS Mejra Festić, so se nepravilnosti dogajale namerno, zaradi interesov določenih skupin. Nekateri bančniki pa so bili v uprave bank nastavljeni zato, da so tovrstno prakso omogočali. Doslej je specializirano državno tožilstvo vložilo štiri obtožne predloge zoper deset bančnikov.

INTERVJU

Suzana Kos

13. januar 2016 00:00

15. januar 2016 22:22

Predviden čas branja: 8 min

Ko smo se dogovarjali za tale pogovor, ste povedali, da končujete zadnje tri večje primere analize večmilijardne bančne luknje.

Tako je, končali smo analizo financiranja holdingov, ki se je dogajalo pred dokapitalizacijo bank v letu 2013, in odkrili primere njihovega nezakonitega financiranja. Financiranje holdingov je bilo že po njihovi dejavnosti pravzaprav izvor systemskega tveganja. Holdingi so namreč delovali v smislu lastništva po dveh principih: prvi je bil, da so pridobili do 24,99 odstotka lastniškega deleža v določeni družbi in tako niso bili zavezani dati prevzemne ponudbe, drugi način delovanja pa je bil blokovski način obvladovanja gospodarskih družb prek navzkrižnega lastništva, s čimer so se ustvarili pogoji, da je lahko majhna, dobro organizirana interesna skupina obvladovala holding in uveljavljala svoje interese.

Holdingi sicer že po svoji lastniški strukturi in naravnosti maksimiranja profitov, dobičkov in dividend niso razvojno naravnani. Banke jih dejansko ne bi smele financirati v takšnem obsegu, kot so jih, ampak v zelo omejenem, saj holdingi nimajo stabilnega denarnega toka, ničesar ne proizvajajo in niso razvojno naravnani. Hkrati pa so uprave holdingov imele pogosto svoje predstavnike v nadzornih svetih bank, nekateri holdingi pa so bili celo posredno lastniško vpeti v poslovne banke. To pomeni, da so na neki način pravzaprav obvladovali banke. Krediti v številnih primerih glede na finančne kazalnike holdingov sploh ne bi smeli biti odobreni. Ne le z vidika zavarovanj, ki so bila precenjena in posledično neustrezna, pač pa tudi zato, ker niso ustvarjali zadostnega denarnega toka.

Razkrijte kakšno konkretno ime.

Ne, poimensko jih ne bom imenovala zaradi zaščite interesov preiskovalnih postopkov, ki potekajo. Takšen je tudi dogovor s specializiranim državnim tožilstvo in NPU.

Koliko holdingov, katerih kreditiranje ste preiskali, sploh še deluje?

Trenutno je delujočih še sedem holdingov od 22, preostali so se ali prestrukturirali ali pa šli v stečaj. V letih 2010 in 2011 je bilo aktivnih 19 holdingov, v letu 2012 je to število padlo na 13 in v letu 2013 na 11.

Ker pravite, da se je dogajalo nezakonito kreditiranje, ste torej vložili koliko kazenskih ovadb?

Do zdaj je Banka Slovenije skupno vložila 19 obsežnih ovadb z materialnimi dokazi zoper več oseb v bankah zaradi sumov storitev kaznivih dejanj. Naj ob tem poudarim, da delo posebne inšpekcijske skupine prvenstveno ni bilo namenjeno odkrivanju nezakonitosti in vlaganju ovadb, pač pa temu, da bi lahko na temelju zdaj znanih

dejstev preprečili slabo prakso v prihodnje. Ker pa je to naša dolžnost, smo zaradi evidentnih kršitev zakonodaje vložili tudi kazenske ovadbe z navedbo materialnih predpisov, ki so bili kršeni, in okoliščin ter dejstev, ki so dokazljiva. Od tu naprej se začne delo policije.

Koliko slabih kreditov je nastalo na račun financiranja holdingov?

V letu 2007 so pridelali 2,2 milijarde terjatev, ki zamujajo. Večina teh slabih kreditov je bila prenesena na DUTB, le manjši delež teh kreditov je bil poplačan ali unovčen iz zavarovanj.

Lahko ocenite, kolikšen delež od teh dveh milijard slabih kreditov je delež nezakonitih kreditov?

Tega ne morem.

Katero slabo prakso boste zdaj na temelju ugotovitev preprečevali?

Ugotovili smo, da bonitetna metodologija bank ni bila prilagojena specifikam holdingov. Največja slabost bonitetnih analiz bank je vsekakor podcenjevanje izkaza denarnih tokov. Banke so dale prevelik poudarek na finančne kazalnike izkaza poslovnega izida, to je, ali izbranemu holdingu uspeva biti dobičkonosen. Izkaz finančnega položaja (bilanca stanja) je bil analiziran površno. Banke so se pri kreditiranju holdingov prekomerno zanašale na aktivo holdingov, ki so jo holdingi lahko ponudili v zavarovanje, ob tem pa »spregledale«, da so bile naložbe precenjene. Naša analiza je tudi pokazala, da se ob precenjenih finančnih naložbah, ki so bile vzete kot zavarovanje kreditov, pogosto ni upoštevala poštena vrednost. Zavarovanja so bila torej precenjena in pogodbeno razmerje med zavarovanjem in kreditom se je porušilo.

Govorite o velikih zadevah, na sodnih klopeh pa ne sedi noben pomemben bančni akter iz teh poslov, prav tako ne predstavnik holdinga, ki je k tem poslom napeljeval. Veste, da med nekaterimi bančniki prevladuje mnenje, da v Banki Slovenije sploh niste kvalificirani za tovrstne preiskave in da boste določenim bančnikom s svojimi obtožbami uničili kariere, na koncu pa dejali le: »Oprostite, zmotili smo se.«

Mi se nismo prav nič zmotili! Kariere so si ti tako imenovani bančniki, ki so očitno dobili službe z neko nalogo, da na funkciji, ki so jo dobili v banki, poservisirajo določene interesne skupine, uničili kar sami. Kariero so si uničevali s tem, ko so zavestno kršili bančne predpise, ker so delali nebuloze, anomalije, ob tem pa banke, ki so jih upravljali, prekomerno izpostavili tveganjem. Če govorijo o nekvalificirani

združbi, govorijo torej le o sebi. Kako lahko sploh nekdo počne to, kar so počeli? Odkrili smo na primer, da so v bonitetnih poročilih družb, ki so jim odobrili kredite, zapisali tole: »Družba sicer ustvarja izgubo, a banka tega ne problematizira, ker ima ta družba zanimive naložbe.« Ali pa: »Poslovni rezultat družbe je negativen, a zaradi močnega lastnika se bo posojilo odobrilo.« Manipulirali so s cenitvami zavarovanj istih sredstev, ki se med različnimi bankami, ki so dale sindicirana posojila določenemu holdingu, gibljejo od 340 milijonov do 1,2 milijarde evrov. Kdo je takšno cenitev naredil? Zakaj se tako razlikujejo? Človek se lahko sprašuje po zdravi pameti!

Skoraj nemogoče je verjeti praksi, ki jo navajate.

To se je počelo. Pridobili smo kreditne mape financiranja holdingov, verjemite, da se je to počelo. Najbolj eklatantni primer kršitve pa je, da se je vrednotenje zavarovanj gibalo v tako širokem diapazonu, ki sem ga omenila.

Ste ovadili le bančne uprave ali tudi nadzornike bank?

Ovadbе smo dali proti odgovornim osebam, ki so bile pristojne za odobritve posojil. Večinoma nadzorni sveti niso podajali soglasij na tovrstna posojila, pa bi jih sicer morali.

Ne želite razkriti imen holdingov, ki so dobili posojila v neskladju z zakonodajo. Lahko poveste vsaj to, kreditne mape katerih bank ste pregledovali v zadnjih treh raziskanih primerih?

Pregledali smo tri primere, ne tri banke. Holdinge so financirale banke prek sindiciranih kreditov. Odkrili smo celo primer, ko je dobil holding kredit, in to tako, da so v dveh primerih banke kreditirale družbo, ki evidentno ni mogla vrniti kredita. Kreditirali so tako, da je dala zavarovanje za odobreni kredit odvisna družba banke. Kar dejansko na konsolidirani osnovi pomeni, da je banka kot kreditodajalec dala poročstvo sama sebi. Običajno je seveda tako, da jamstvo da kreditojemalec.

Katera banka je bila to?

To je bila praksa velikih bank, večinoma bank v državni lasti. In to delovanje je bilo namerno. Ne naključno in, bom zelo direktna, skladno z določenimi lobističnimi interesi.

Ti interesni krogi pa niso skušali preprečiti vaših preiskav?

Ne.

Ali izstopa pri tej slabi bančni praksi kakšno konkretno bančno ime?

S sedanjimi upravami bank zelo dobro sodelujemo...

To je jasno, saj govorite o slabi praksi iz preteklosti.

Tako je. Največ nepravilnosti se je dogajalo od leta 2005 do leta 2008, tedaj je bilo odobrenih največ spornih kreditov. Teh imen, po katerih sprašujete, je kar nekaj. Nesprejemljivo pa je, da ti ljudje še naprej krožijo po pomembnih funkcijah. Ni dovolj, da so naredili škodo v bankah, zdaj so lepo premeščeni na druge položaje v različnih gospodarskih družbah ali pa v podružnice bank po Balkanu.

Ovadbe so dane, na sodišču pa velikih zgodb iz bančne luknje ni. Govori se, da so interesne skupine vplivale tudi na ta del dogajanja.

Določene zadeve so že tako daleč, da se pričakuje obtožne predloge.

Pred koncem leta ste imeli novinarsko konferenco, na kateri je guverner alarmantno govoril o petih milijardah slabih posojil, ki so še v bankah. Ni pa omenil, da so za posojila v skoraj 70 odstotkih opravljene slabitve, torej veliko dodatnih izgub naše banke ne bodo več utrpele. Očitajo vam, da ste s temi alarmantnimi izjavami naredil škodo oziroma znižali ceno bank na trgu, na primer NLB, ki se bo prodajala.

Škoda je nastala, ko so se odobravalna posojila po nestandardnih pogojih. Na novinarski konferenci smo izhajali iz podatkov o slabih posojilih, ki so še v bilancah bank. Iz tega ni nastala škoda, to so dejstva. Sicer pa bo vsak, ki bo želel kupiti banko, zahteval pregled aktive in se tega pač ne bo moglo skriti. Banka Slovenije s svojimi izjavami tako zagotovo ni naredila nobene škode.

Mejra Festić: V euforiji se je živelu prek zmožnosti, k čemur je napeljevala tudi prociklična fiskalna politika

Dvorišče Banke Slovenije te dni zaradi gradbišča na Slovenski cesti že na zunaj spominja na sedež institucije, ki se je v zadnjih mesecih znašla na udaru javnosti. Na delovanje regulatorja slovenskih bank letijo številni očitki: od tega, da je več let gledala stran ob rastoči luknji v slovenskem bančnem sistemu, do sanacije bank, v katere naj bi morala država prav na zahtevo Banke Slovenije vložiti več kapitala, kot so ga dejansko potrebovale. Viceguvernerka Mejra Festić, profesorica monetarne ekonomije na Ekonomsko-poslovni fakulteti mariborske univerze, ob vprašanju o odgovornosti Banke Slovenije za stranpoti bančnega sistema v zadnjih letih ne zamahne z roko, ampak se z nekaterimi poudarki celo strinja. V tem se močno razlikuje od svojih nekdanjih in sedanjih sodelavcev.

INTERVJU

Primož Cirman, Vesna Vuković

11. april 2015 00:09

30. april 2015 12:39

Predviden čas branja: 25 min

Mejra Festič je na položaju viceguvernerke od leta 2011. V letih pred tem je bila zaposlena tudi na dunajski centrali banke Unicredit, natančneje na oddelku za obvladovanje bančnih tveganj. Danes vodi posebno inšpekcijsko skupino Banke Slovenije, ki od lanskega marca pomaga policiji pri pregledovanju kreditnih map in preiskovanju sumov kaznivih dejanj pri odobravanju posojil.

Od začetka sanacije slovenskih bank, v katero je država vložila več milijard evrov, je minilo že skoraj leto in pol. Krepi se vtis, da nikoli ne bomo v resnici vedeli, kdo je odgovoren za bančno luknjo. So to uprave bank, njihovi nadzorniki, Banka Slovenije, politika, upravljalci državnega premoženja ali vsi skupaj?

Vsi v verigi nosijo del odgovornosti. Del vzrokov zagotovo tiči v gospodarski in finančni krizi, saj je naše gospodarstvo odvisno od izvoza. Soodgovornost moramo pripisati tudi lastnikom bank in gospodarskih družb realnega sektorja, ki imenujejo uprave in nadzorne svete. Tudi ti nosijo svoj del odgovornosti, prav tako tudi represivni organi, ki imajo pomembno vlogo pri usmerjanju ravnanj v družbi. Ko se gospodarstvo pregreva, lahko nadzorni mehanizmi odpovejo ali zamujajo, saj ni zadostnega zavedanja, da se lahko položaj obrne.

Ste lahko konkretnejši? Pred letom 2008 so se napihovali kreditni baloni in nekdo je vendarle moral vedeti, da to ne bo trajalo večno.

Razmerje med krediti in depoziti se je med letoma 2007 in 2008 zelo povečalo – s 138 odstotkov na 162. Problem ni bil v sami višini tega razmerja, ampak v koncentraciji zapadlosti posojil oziroma refinanciranj, najetih v tujini. Slovensko gospodarstvo je specifično. Lastništvo realnega sektorja je bilo v teh letih zelo prepleteno, in je še vedno. Ko se podjetja prezadolžijo in se ne ukvarjajo z osnovno dejavnostjo, ampak s špekulacijami in nepremičninami, pride do podcenjevanja tveganj. Sredstva, ki bi morala biti namenjena razvoju, gredo za druge namene. Tu nastanejo tveganja, ki lahko privedejo do velikih izgub, slabšanja likvidnosti, zniževanja prihodkov ali nesposobnosti vračanja posojil. Ključna odgovornost je zato pri upravah družb in upoštevanju aksiomov poslovnih financ.

Že obstaja kakšna analiza, zakaj so se podjetja v Sloveniji tako množično ukvarjala z drugimi dejavnostmi?

Posojila za prevzeme podjetij so zelo kontaminirala slovensko gospodarstvo. Prevladalo je mnenje, da so domači lastniki boljši od tujih. Pomembno pa je, da je lastnik odgovoren. Če k tem posojilom dodamo še prepletenost lastništva družb, napačno pojmovanje podjetništva, ki bi mu lahko rekli tudi pohlep, neodgovorno lastništvo in finančne holdinge, ki so bili lastniki sicer dobro delujočih podjetij, se je kontaminacija lahko razširila po celi verigi navzdol.

Kot recimo pri Merkurju, ki so ga obvodno financirali tudi Salonit Anhovo, Hidria, Iskratel.

To je nedopustno, saj bi morali v bankah te osebe obravnavati kot celoto.

So banke to počele zavestno?

Nesporno je šlo za kršitev določb zakona o bančništvu. To bi lahko pojmovali kot neke vrste namerno, naklepno slepoto. Ta inštitut, ki obstaja v ameriškem pravu, bi po moji oceni lahko uporabili tudi pri nas, saj je zakon o bančništvu dejstvo. Če je potencialni obdolženec vedel za neko dejstvo oziroma bi zanj subjektivno moral vedeti, hkrati pa se je s preišljenim ravnanjem oziroma z neko preišljeno brezbriznostjo izognil upoštevanju tega dejstva, v tem primeru omenjenega zakona, je storil naklepno kaznivo dejanje. Torej bi lahko rekli, da je šlo za naklepno slepoto, za zavestno in naklepno kršitev zakona. Tožilstvo bi tako moralo obtožnico temeljiti na dveh dejstvih. Prvič, da je obtoženec vsaj subjektivno vedel, da krši zakon, in je

vedel za obstoj dejstva. In drugič, da je to počel premišljeno. Pogosto se namreč zgodi, da se iz kazenskih in drugih postopkov skuša izločiti dokaze, da se tisti, ki je napeljeval na kršitev, oziroma sam obdolženec izogne priznanju tistega, za kar se ve, da je res. To pomeni, da je naklepna slepota dejansko vsaka zloraba zakona o bančništvu, in bi se tako moralo presoјati.

Tudi v Banki Slovenije očitno dolgo časa niste vedeli, kolikšen je dejanski obseg menedžerskih posojil. Guverner Marko Kranjec je ob izbruhu krize govoril o slabih dveh odstotkih od vseh danih posojil, in da posojila za menedžerske odkupe sploh niso problem.

Posojila za menedžerske odkupe so bila kratkoročna, morala pa bi biti dolgoročna, saj je šlo pri lastninjenju za dolgoročne projekte. Problem je bil, da so se posojila strukturirala kratkoročno, bila pa so v bistvu dolgoročna. Na ta način je bil velikokrat prikrit dejanski namen posojila. Ker so bila posojila kratkoročna in so se neprestano obnavljala, v Banki Slovenije nismo mogli vedeti, za kaj so bila sploh dana. Sled za namenskostjo posojila se je izgubila zaradi statistike, ki ne spremlja namena pri kratkoročnih kreditih. Po moji oceni je bilo teh posojil 2,4 milijarde evrov. Pri neprestanem podaljšanju je bil kršen 177. člen zakona o bančništvu, ki izrecno določa, da mora banka v primeru, če se posojila ne vrača, preveriti časovnico, vir, rok in vzrok nepoplačila ter dolžnikovo sposobnost vračanja. Še posebej v primeru, če je ta družba že izpostavljena do banke.

Banka Slovenije izvaja bonitetni nadzor bank, pri katerem se pregleda le razvrstitev podjetij in drugih komitentov, bonitetne razrede, kolikšne so slabitve in rezervacije, kolikšne bi bile dodatne kapitalske zahteve, in naključno pregleda določene kreditne mape... Če torej hočete ugotoviti konkretno kršitev v kreditnem postopku, morate imeti v rokah kreditno mapo. Osvadbe, ki jih je vložila Banka Slovenije, izhajajo prav iz teh map. Šele iz njih lahko vidimo, ali je bilo recimo posojilo odobreno mimo kreditnega odbora in s kršitvijo zakona o bančništvu in drugih pravnih aktov.

Tik pred izbruhom finančne krize je takratni viceguverner Božo Jašovič v državni zbor prinesel podatke o izpostavljenosti domačih bank do treh finančnih holdingov: Merkurja, Istrabenza in Pivovarne Laško. Iz tega dokumenta ni bila razvidna razsežnost financiranja povezanih družb prek obvodov, ki jo zdaj ugotavljamo. Očitno se tudi Banka Slovenije ni zavedala globine problema, ki so jo razkrili šele revizije in stečajni postopki.

Banke bi morale poročati o visokih in maksimalnih izpostavljenostih do komitentov. V takih primerih bi morali pred odobritvijo posojila pridobiti soglasje kreditnega odbora in nadzornega sveta. Bili so tudi primeri, ko nadzorni svet tega soglasja ni dal ali ga

za to nihče ni prosil, kar je spet kršitev predpisov in celo prekoračitev pooblastil za odobritev naložb, na primer drobljenje kreditov v krajšem obdobju.

Toda če se vrnemo k prejšnjemu vprašanju: o teh povezavah se je pisalo več let. Vedelo se je, da je Infond Holding povezan s Centrom Naložbami in Pivovarno Laško. Lahko govorimo tudi o namerni slepoti takratne ekipe na Banki Slovenije?

Vsaka kršitev nekega zakona ali predpisa je naklepna slepota.

Kdo pa je sploh napeljeval odgovorne h kaznivim dejanjem v bankah? Uprave, njihovi nadzorniki, ki so v posameznih primerih pritiskali nanje tako zaradi želje po večjem tržnem deležu kot drugih vzrokov, ali lastniki z državo na čelu, torej politika?

Leta 2007 je prišlo do spleta okoliščin. Vstopili smo v evro, likvidnosti je bilo dovolj. Zapadli so komercialni zapisi, spremenili so se mednarodni računovodski standardi. V teku je bila privatizacija, a je bila država še vedno velika lastnica bančnega sistema. Menjavala je uprave in nadzorne svete. Govorimo lahko o seštevku okoliščin neodgovornega lastništva ter pritiskov na izpeljavo privatizacije in rast gospodarstva. V evforiji se je živelo prek zmožnosti, k čemur je napeljevala tudi prociklična fiskalna politika.

Kdo je napeljeval banke k podaljšanju slabih posojil? Ljudje iz bank ali njihovi komitenti iz vrst znanih menedžerjev?

Če bi banke upoštevale zakon o bančništvu, do tega ne bi prihajalo. A odgovoren je tudi lastnik, saj imenuje uprave in nadzorne svete, ki morajo delovati skrbno in zakonito. To je seveda težko doseči, ker se v Sloveniji tako rekoč vsi med seboj poznamo. Posameznik mora imeti zelo visoke etične standarde, strokovnost in neodvisnost, da potegne ločnico med strokovnim delom in pritiski iz okolja. Žal se pogosto zgodi, da se posameznik ali ni sposoben odločiti ali pa nekaj naredi, ker je komu kaj dolžan ali pa se noče zameriti nekemu, ki ga je imenoval na neko mesto. Od vsakega človeka je torej odvisno, ali se bo uprl določenemu krogu ljudi ali pa bo plaval s tokom. Ali pa deloval neodvisno in s tem pristal na probleme z okolico.

Kaj je ugotovila posebna inšpekcijska skupina, ki jo je lani ustanovila Banka Slovenije?

Ugotovili smo več neposrednih kršitev zakona o bančništvu. Med njimi vrsto zlorab opcijskih pogodb (te so podpisnikom omogočale prodajo ali nakup delnic po vnaprej določeni ceni v prihodnosti, op.a.). Te pogodbe so se sklepale zato, da so

potencialnim prevzemnikom omogočale neke vrste delniška parkirišča, zaradi česar jim ni bilo treba objaviti prevzemne ponudbe. Ker dolžnik ni bil sposoben vračati posojil, so ti vrednostni papirji prešli v last bank. Opcijske pogodbe so se zlorabljele tudi z izogibanjem zakonskim členom o povezanih osebah in družbah. To pogodbo so banke podpisale z navidezno nepovezano družbo in ji odobrile posojilo, ta družba pa je nato kreditirala ciljno gospodarsko družbo, v nekaterih primerih tudi z lastnimi finančnimi sredstvi, banka pa je z opcijo prevzela obveznosti ciljne gospodarske družbe oziroma se zavezala odkupiti njeno posojilo. Šlo je torej za obvodno financiranje. Na ta način so lahko banke izpostavljenost do izbranih komitentov povečevale preko dovoljenih meja, s čimer se je močno povečalo tveganje, da posojila ne bodo nikoli poplačana zaradi prevelikega finančnega vzvoda. Tudi v računovodskih izkazih banke teh poslov velikokrat niso ustrezno evidentirale.

V drugih primerih je gospodarska družba lastna sredstva posodila drugi gospodarski družbi, ki je banka zaradi visoke izpostavljenosti ni mogla neposredno kreditirati. Potem pa je banka s prvo gospodarsko družbo sklenila opcijsko pogodbo in na ta način dejansko prevzela obveznosti druge družbe. Čeprav bančniki govorijo, da niso mogli vedeti za povezanost teh oseb, gre za zavestno kršitev zakona o bančništvu in opustitev skrbnega ravnanja.

Ugotovili smo še, da so banke dajale kredite gospodarskim družbam, ki so nato kupovale lastniške ali dolžniške vrednostne papirje bank. Te so na ta način pridobile dodatni kapital. Našli smo tudi primere, ko so v bankah zavlačevali z izvršbami zoper dolžnike, potem ko je bilo že jasno, da so ti plačilno in kreditno nesposobni. S tem so banke dajale čas za dodatno finančno izčrpavanje družb. Ugotovili smo tudi manipulacije s cenitvami premoženja. Pri posojilih za nakupe nepremičnin in zemljišč pa smo ugotovili, da so jih banke odobravale, četudi ni bilo dokazov, da bodo ta postala zazidljiva. Nepravilnosti je bilo veliko. Banke pogosto niso upoštevale predpisa, da mora vlagatelj v nepremičninski projekt sam vložiti določen znesek, v nekaterih primerih pa so odobrile posojilo slamnatemu podjetju, ki je bilo v register pravnih oseb vpisano šele tik pred odobritvijo posojila ali celo po njej. Zemljišča so se nato verižno preprodajala, zato jih je banka pozneje krepko preplačala.

V bankah so se kršili tudi interni akti: dokumentacija ob odobritvi posojil je bila nepopolna, posojila so se nenamensko porabljala, odobrvala mimo kreditnega odbora in služb za tveganje, uprave so dajale neposredna navodila za kreditiranje, odgovorni niso bili pozorni na finančne analize prihodnjega poslovanja

kreditojemalcev, prav tako niso spremljali poslovanja komitentov... Od tod tudi izhajajo tako pogosta podaljševanja slabih posojil brez ekonomske upravičenosti...

Takšen primer je posojilo Banke Celje Zvon Ena Holdingu. Kot smo nedavno razkrili v Dnevniku, je bilo podaljšano več kot dvajsetkrat. Zvon Ena, ki je šel v stečaj, je bil največji slab komitent te banke, v bančnem sistemu pa je s povezanimi družbami navrtal pol milijarde evrov veliko luknjo. Kako, da nihče na Banki Slovenije tega prej ni opazil?

Včasih se je zelo težko odločiti, kdaj je v obdobju, ko pride do krize ali plačilne nesposobnosti, bolje iti v izvršbo oziroma čakati na boljše čase. Glede povezanih oseb pa je prvo pravilo, da se upošteva izpostavljenost do vseh kot celota, to zahteva tudi zakon. Vedeti tudi morate, da je delovanje Banke Slovenije zelo odvisno od guvernerja. Poleti 2013 smo pospešeno začeli z ukrepi sanacije stanja in pristopili zelo proaktivno.

Kaj imate v mislih? Namigujete, da je nekdanji guverner podcenjeval razsežnost luknje v bankah?

(premisli) Ja, lahko bi tako rekli. Je pa seveda zdaj lahko biti pameten za nazaj.

Toda to je tudi ključni obrambni argument nekdanjih bankirjev. Govorijo nam, da nihče ni mogel predvideti takšne krize.

Študente pri monetarni ekonomiji smo učili, da je treba ob pregrevanju povečati zahteve po sekundarnih likvidnostnih rezervah, prav tako so večje zahteve po zavarovanjih. Banka Slovenije sicer ne more biti kriva, da so se odobrvala posojila za menedžerske odkupe, saj je to omogočal zakon o prevzemih, ki pa povsem očitno ni bil dober. Dinamične rezervacije bi nam v letih pregrevanja zelo pomagale.

Katere banke je pregledovala vaša skupina?

Pregledali smo predvsem nekatere posle v sistemskih bankah, tako v državni kot zasebni lasti, šli pa smo gledat primere, ki so bili zajeti v ovadbah. Banka Slovenije je v sedmih letih, torej od leta 2008 do letos, vložila dvajset obsežnih ovadb. Te temeljijo na dokazih, ki so jih našli inšpektorji Banke Slovenije. Sodelujemo tudi pri primerih, ki jih obravnavajo tožilstvo, policija, teh je štirinajst, in pri petih primerih, ki jih preiskuje urad za preprečevanje pranja denarja.

Kako se policija in tožilstvo prebijata skozi zahtevnost teh poslov?

S policijo smo lani podpisali sporazum, želimo pa pospešiti pretočnost informacij. Pomagamo ji pri identifikaciji pojavnih oblik kaznivih dejanj ter sodelujemo pri razlaganju dejstev in okoliščin, ki napotujejo na sume storitve kaznivih dejanj. Oblikovali bomo podatkovno bazo škodnih dogodkov, ki kažejo na operativna tveganja. To bo priročnik za delo v bodoče. A ključno je, da pride do sodnih epilogov. Če tega ne bo, se bodo te stvari ponavljale, Banka Slovenije pa bo vedno nemočno capljala za tistimi, ki delajo nepravilno. Zelo škodljivo je za družbo, če ostanejo kazniva dejanja in naklepne kršitve zakonov nekažnovani.

Precej polemik je sprožil primer Probanke. Ta je svoj kapital konec leta 2011 povečala na način, ki ste ga malo prej opisali kot kršitev zakona o bančništvu – s posojili podjetjem, ki so kupovala vrednostne in dolžniške papirje banke. Tožilstvo je kot kazen za nekdanjo predsednico uprave Romano Pajenk predlagalo plačilo 21.000 evrov, kar je enako njeni nekdanji mesečni plači. In to kljub temu, da je ravno ta praksa postopek nadzorovane likvidacije banke odložila za več kot leto dni, s tem pa močno povečala tudi njegove stroške.

To je bila nedovoljena bančna praksa.

Ji lahko rečemo tudi kriminal? Na Islandiji so pred kratkim prav zaradi takšnega ravnanja na zaporne kazni obsodili nekdanje vodilne v banki Kaupthing.

Če sledimo inštitutu naklepne slepote, temu lahko rečemo kriminal. Lahko bi rekli tudi, da je šlo za preslepitev nadzornika.

Zakaj Banka Slovenije ni podrobneje pregledala, kako so v Probanki izvedli dokapitalizacijo?

Vpogled v dejansko sliko smo dobili šele, ko so do nas v letih 2012 in 2013 začela prihajati posamezna podjetja na govorilne ure za gospodarstvo, ki so bila na neki način prisiljena v kupovanje vrednostnih papirjev banke. In tudi takrat, ko smo imenovali izredno upravo in so okostnjaki začeli padati iz omar.

Mar ne berete časopisov? Vsi podatki so bili javno objavljeni. Največji dokapitalizatorji Probanke so bili njeni veliki komitenti – posamezniki, ki jim je banka v zadnjih letih pomagala izpeljati menedžerske prevzeme. To je še povečalo njeno prepletenost z lastniki, ki je bila že pred tem problematična.

Tudi na osnovi anonimk in zapisov v medijih smo pregledali kreditne mape za sporne posle.

Toda v Probanki je imela Banka Slovenije že dve leti pred likvidacijo pooblaščenca uprave, ki je dnevno spremljal poslovanje banke. On je zagotovo vedel, kaj se dogaja.

Na osnovi gradiv strokovnih služb se sprejemajo odločitve, o katerih se na svetu Banke Slovenije glasuje. Izbira trenutka rigoroznega ukrepa je lahko tvegana, če upoštevate zagotovila takratnih uprav, da se pogajajo s potencialnimi investitorji.

Ste v Banki Sloveniji namerno mižali na obe očesi? Tudi Factor banki ste še dobro leto dni pred likvidacijo dovolili prevzem KD Banke, vaš nekdanji guverner Marko Kranjec pa je istega leta nekdanjemu predsedniku vlade Janezu Janši predlagal pripojitev Factor banke k NKBM.

Banka Slovenije je zahtevala dokapitalizacijo teh bank, tudi uprave so nam zagotavljale, da se pogajajo o prodaji obeh bank tujemu vlagatelju. V Banki Slovenije moramo presoditi, kaj je v določenem trenutku najbolj učinkovito za stabilnost bančnega sistema. Ko smo v nekem trenutku videli, da prodaje ne bo, smo se odločili, da gresta Probanka in Factor banka v postopek nadzorovane likvidacije.

Je bilo leta 2012 manj stresno ti banki držati pri življenju kot preganjati njihove vodilne zaradi kršitev zakona o bančništvu?

Še enkrat bom povedala: težko je za nazaj presojati ustreznost trenutka za določene ukrepe.

Ali, kot je rad govoril Igor Bavčar: če bi bil vedež, ne bi bil revež. Kaj pa so največje težave, ki jih imate pri preiskovanju? Je to morda pomanjkljivo znanje preiskovalcev?

Ob sodelovanju različnih institucij se da narediti veliko. Kaznivo dejanje definira naklep in pridobitev premoženjske koristi. Težava je, ali bodo sodišča kršitve zakona o bančništvu prepoznala kot kazniva dejanja ali ne. Na zadevo je treba gledati vsebinsko. Če je zakon o bančništvu dejstvo, je lahko njegovo naklepno neupoštevanje ob vseh znanih dejstvih kriminal, saj je naklepna slepota krivdna in pomeni dejansko poznavanje dejstev. Jasno je, da so v bankah prekoračili pooblastila. Drobili so kredite na več manjših, čeprav tega ne bi smeli, sledili nepotizmu in klientelizmu s preišljeno brezbriznostjo.

So ovadbe, ki jih pošiljajo same banke, dovolj kvalitetne in podprte z dokazi?

To je težko reči, ker jih nismo videli, saj zanje nismo pristojni. Ovadbe, ki smo jih pripravili kot Banka Slovenije, so vsebinsko utemeljene in imajo dovolj tehtnih

argumentov za kazenski pregon. Če izhajamo iz logike, da je zavestna kršitev zakona o bančništvu in drugih podzakonskih aktov naklepna kršitev, kar tudi je.

Gre za ovadbe, povezane z večjimi gospodarskimi družbami in državnimi bankami?

Vlagali smo jih tako proti državnim kot zasebnim in tujim bankam. V posameznih primerih je lastnik zahteval, naj gremo pogledat določene posle. Pri tem bi opozorila, da so bile eden od načinov obvodnega kreditiranja bank tudi njihove lizinške družbe. Prek teh so se banke izogibale najvišji dopustni izpostavljenosti, zato jim ni bilo treba pri tveganih poslih oblikovati temu ustrezno visokih oslabitev in so zmanjševale kapitalske uteži. Tudi obvodno financiranje prek lizinških družb je predmet nekaterih ovadb.

Kolegica je kreditojemalka, jaz pa plačujem lizing za vozilo. Čeprav govorimo o vsotah, ki so zanemarljive v primerjavi z vašimi zadevami, sva morala v banko oziroma lizinško hišo prinesiti kar nekaj dokumentacije, najini vlogi pa sta šli skozi postopek odločanja. Ali nama lahko razložite, kako je mogoče, da je nekdo dobil več milijonov evrov posojila na dobro ime?

V večjih primerih je šlo za klientelizem in pritiske, poznanstva. Imeli smo primere, kjer se niso upoštevala mnenja strokovnih služb, saj so uprave želele drugače. To je nedopustno in postavlja odgovornost lastnika pod vprašaj.

Je bilo kaj pritiskov na bankirje tudi iz politike, ki je imenovala nadzornike državnih bank?

Da, bila so navodila, običajno povezana s podružnicami bank zunaj Slovenije. Če slučajno zasežete korespondenco, lahko s tem dokažete naklep. Banka Slovenije sicer za vpogled v korespondenco nima mandata. Lahko pa zahtevamo vpogled v kreditne mape.

Če vas torej prav razumeva, je zelo znan Slovenec dal navodilo upravi ene od državnih bank, kako naj ravna glede enega od poslov v tujini.

Tudi takšni primeri so bili. To korespondenco smo videli, ker je bila naključno v kreditni mapi.

Ste v pregledu analizirali tudi posle bank na območju nekdanje Jugoslavije, kjer so se državne banke zapletale v nasedle nepremičninske posle ali sumljive dogovore s tajkuni?

Da. Težava je, da nekdanje jugoslovanske republike niso članice plačilnega sistema Target-2, zaradi česar je denarnemu toku težje slediti. To pomeni večje težave tudi za policijo, kar pa je verjetno bil razlog, da se je toliko poslov sklepalo izven meja Slovenije.

Banka Slovenije je že konec leta 2011 izvedla revizijo nepremičninskih poslov Nove KBM na Hrvaškem, pri katerih je dobrih 30 milijonov evrov končalo na računih hrvaških državljanov, ustanoviteljev slamnatih podjetjih, ki so najprej s posojilom banke poceni kupila zemljišča in jih nato po precej višji ceni prodala banki. Kje je ta zadeva zdaj?

Pozneje smo vložili tudi ovadbo. Zadevo je preiskovala policija, kot nadzornik pa smo vsebinsko pojasnili nekatere okoliščine.

Je šlo pri tem poslu po vaši oceni za organizirani kriminal? Tu bi težko govorili o slabih poslovnih odločitvah, ampak se je zelo verjetno vedelo, da bo banka ustvarila izgube in da bo denar končal na zasebnih računih.

Bom odgovorila na splošno. Nedvomno drži, da sta sistemska korupcija in klientelizem v slovenski družbi velik problem.

Kako pa ste zadovoljni s sodelovanjem sedanjega vodstva NKBM pri razkrivanju in preganjanju preteklih spornih praks?

V skladu z zakonom o bančništvu imamo pravico do pregleda kreditnih map. Na naše pozive se odzivajo ustrezno. Posebna inšpekcijska skupina ima na osnovi sklepa guvernerja o imenovanju skupine na osnovi 235. člena zakona o bančništvu pooblastila za izvajanje nalog pri opravljanju nadzora, in tudi na osnovi 66. člena ima Banka Slovenije dolžnost preverjati integriteto in nasprotja interesov. Obstajamo od marca 2014.

Sprašujeva zato, ker ima enega najvišjih položajev v tej banki nekdanji uslužbenec Sove Primož Britovšek, sicer vaš svak. V NKBM ga je kot svetovalca za varnost pripeljal Aleš Hauc, sodil pa naj bi v interesni krog SDS. Sporni posli na Hrvaškem segajo prav v čas prve vlade Janeza Janše, ki ga je o nekaterih poslih nekdanji prvi mož NKBM Matjaž Kovačič obveščal prek elektronske pošte, poslani v kabinet predsednika vlade.

Z osebo, ki ste jo omenili na začetku vprašanja, že od oktobra 2011 nimam nobenih stikov, kot tudi z njegovo ženo ne. Sicer pa se pri vseh zadevah, povezanih s to banko in s tem področjem, na svetu Banke Slovenije izločam iz odločanja.

Ali podpirate banke pri vlaganju odškodninskih tožb zoper nekdanje vodilne in nižje uslužbence?

Zakon o obligacijskih razmerjih in zakon o gospodarskih družbah opredeljujeta odškodninsko odgovornost. Če torej uprava deluje mimo pravil in nestrokovno, je odškodninsko odgovorna. Pri tem se ob kršitvi zakona ne more skriti za sklepe skupščine ali nadzornega sveta o odobritvi nekega posla. Zakaj je pomembna izterjava odškodninske odgovornosti? Če lastnik ali družba izrazita voljo oškodovanca, se potem preuči, v katerih primerih so uprave delovale mimo zakona in poštene etike. Potrebna pa je izražena volja oškodovanca – to so delničarji oziroma lastniki, upniki, družba sama – ki govori o vzročni relaciji med škodo in odgovornostjo članov organov odločanja. Republika Slovenija bi tako morala izraziti voljo oškodovanca. Večkrat beremo, da je kazenski zakonik napisan tako, da te zgodbe ne bodo imele epiloga. S tem se ne strinjam.

Gre lahko tudi za dvorezen meč. Banke z NLB na čelu vlagajo visoke odškodninske zahtevke z močno vprašljivim izplenom, kar jim povzroča velikanske stroške. Celo lastni odvetniki naj bi NLB v nekaterih primerih opozorili, da nima dovolj dokazov za tožbo, a se je vseeno odločila za vložitev.

Pomisleki so upravičeni. Vprašanje je, zakaj so odškodninske tožbe tako drage. Povzročiti banki stroške z vložitvijo takšne tožbe je tveganje. Verjetnost, da banka izterja škodo, je majhna, a obstaja. Do nekega sodnega epiloga bo moralo priti, drugače bo sporočilo, ki ga bo dobila družba, jasno: dovoljeno je vse. Kadar obstaja v zakonu pravna vrzel, se morajo smiselno uporabiti drugi zakoni, če želimo, da se sodbe oblikujejo po vsebini.

Bom dala primer stanovanjskega zakona. V nekem bloku v Sloveniji je bila leta 1999 ustanovljena skupnost etažnih lastnikov, in to s 50 odstotki njihovih podpisov. Čeprav se ne bi smel, se je ta subjekt vpisal v register. Rok za izpodbijanje tega sklepa je šest mesecev. Četudi je torej nekdo kupil stanovanje v tem bloku, ki ga upravlja ta skupnost, šele pozneje, je avtomatično postal solidarno odgovoren za dolgove neplačnika. Ali ni to kršitev ustavne pravice? V teh primerih bi morala sodišča pravno vrzel zapolniti z zakonom o gospodarskih družbah, ki govori o korporativnem upravljanju. Drugega pravnega varstva lastnik stanovanja v tem bloku nima, saj se ni mogel denimo osem let prej pritožiti, ker ni postal lastnik prej oziroma v prekluzivnem roku. Kljub temu drugostopenjsko sodišče v sodbi pravi točno to, čeprav je prvostopenjsko sodišče spisalo zelo kvalitetno sodbo v imenu ljudstva, da se pravna vrzel zapolni z zakonom o gospodarskih družbah. Pri tem je treba tudi izpostaviti, da je revizijsko poročilo pokazalo veliko nepravilnosti, pa se to na drugi stopnji ni upoštevalo.

V uredništvu smo pridobili podatke, da je ena od saniranih slovenskih bank konec lanskega leta enemu od podjetij v tujini z boniteto E, torej podjetju, ki je na pragu stečaja in za katerega mora oblikovati stoodstotne rezervacije, odobrila več kot deset milijonov evrov vredno posojilo. Kako to komentirate?

To je povsem nedopustno. Sploh si ne predstavljam, kdo bi si upal to narediti. Običajno je težava druga: da ima podjetje dobro boniteto, ampak posojila ne dobi, ker si ga bankirji zaradi pritiska regulatorjev, medijev in drugih ne upajo odobriti. Vsak posel, tudi bančni, pomeni tveganje. Na to v Sloveniji preradi pozabljamo. Vprašanje je samo, ali je bila določena odločitev sprejeta v skladu z zakonom in pravili stroke.

Kaj pa Družba za upravljanje terjatev bank (DUTB)? Tudi ta ima svoje pristojnosti pri preganjanju kaznivih dejanj v bankah.

Res je. DUTB ima dolžnost prijavljati kazniva dejanja. Zastaralni roki so po zakonodaji o DUTB štirikrat daljši od običajnih. Policija nas ne obvešča, kaj počnejo na DUTB. Menim pa, da se s tem ne ukvarjajo, ampak jih bolj zanima prestrukturiranje. Žal bolj lastniško in finančno prestrukturiranje, ne pa tudi poslovno. Kot Banka Slovenije smo skušali na to opozarjati, bili smo mediator med bankami in komitenti, pa so nas zaradi tega zelo napadali. Prestrukturiranje bi moralo biti naloga ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo. Po izvedbi teh procesov bi morala podjetja ustvarjati pozitiven denarni tok in biti sposobna za vlaganja. Pri tem bi morali sodelovati ljudje, ki so strokovnjaki v posameznih panogah. In spet smo pri odgovornosti lastnikov.

Na dan prihajajo zgodbe o sumljivih cenitvah nepremičnin, ki so prešle v last DUTB. Se zgodba iz bank že ponavlja?

Treba je vedeti, da imajo nepremičnine drugačno vrednost, ko je njihov lastnik delujoč gospodarski subjekt, in spet drugačno, ko je družba v stečaju. V preteklosti je pri odobravanju posojil prihajalo do elementarnih napak, kot je mešanje vrednosti sredstev in vrednosti podjetij, pa mešanje tržne in likvidacijske vrednosti. Banke so v zavarovanje jemale lastniške deleže podjetij, ki so bili manjšinski in jih kot takih ni bilo mogoče prodati. Ne vem, ali je to neznanje ali elementarna slepota pred temeljnimi aksiomi poslovnih financ.

Bi morali tudi cenilci vrednosti podjetij in revizorji bolj agresivno čistiti v svojih vrstah?

Da, ker so revizorji tisti, ki so ob koncu leta potrjevali poročila. Mi smo izhajali iz teh potrjenih poročil. Vodilo bi moralo biti poslovanje v skladu z moralo, pošteno etiko in

stroko. Revizorji so tudi nasprotovali uvedbi dinamičnih rezervacij v letih pred krizo. In kje smo zdaj?

Se bo čez deset let izkazalo, da je bila uvedba enotnega nadzora evropskih bank, ki se od novembra izvaja tudi v slovenskih bankah, napaka? Banki Slovenije je ušlo cel kup stvari, pa je bila zadolžena le za kakih dvajset subjektov. Kaj se bo zgodilo zdaj?

Gre za zahtevo, ki se ji ni mogoče izogniti. Osebno menim, da je treba spisati direktive, ki jim morajo slediti vse centralne banke. Zagotovo pa je na ta način težko izvajati nadzor. Regulator, ki ne prihaja iz domačega okolja, slabše pozna njegove specifičnosti. Praksa bo pokazala svoje. Sklepam pa, da so želeli v Bruslju in Frankfurtu presekat z domačijskostjo.

Je kdo od inšpektorjev na Banki Slovenije dobil odpoved, ker je slabo izvajal nadzor?

Nekateri so Banko Slovenije zapustili sami.

Se strinjate z nedavno oceno staroste slovenskega bančništva Ivana Ribnikarja, da bi se morali »tudi centralni bančniki v vseh državah posuti s pepelom«?

Se popolnoma strinjam. Upoštevanje stroke in temeljnih aksiomov financ ni ne vem kakšna znanost, a tudi to včasih odpove ali kasni. Pogosto vodilo v družbi je bilo delovati tako, da se boš nikomur zameril, ali pa ne narediti nič, da ne bi naredil napake in se zameril okolici. Tak pristop je napačen, neodgovoren in nedopusten. Se pa spomnim stavka enega vodilnih bančnikov, da je kakršnokoli omejevanje kreditne rasti po uvedbi evra eksotična ideja.

Kaj skrivajo arhivi Bundesbank

Preiskovalni organi imajo pri preiskovanju spornih primerov kreditiranja težave tudi zaradi dejstva, da v Sloveniji nimamo podatkov, kdo je bil prejemnik denarja. Za večino leta 2007 so namreč ti podatki spravljani v nemških arhivih.

ARHIVI

Suzana Kos

13. december 2016 00:02

16. december 2016 17:42

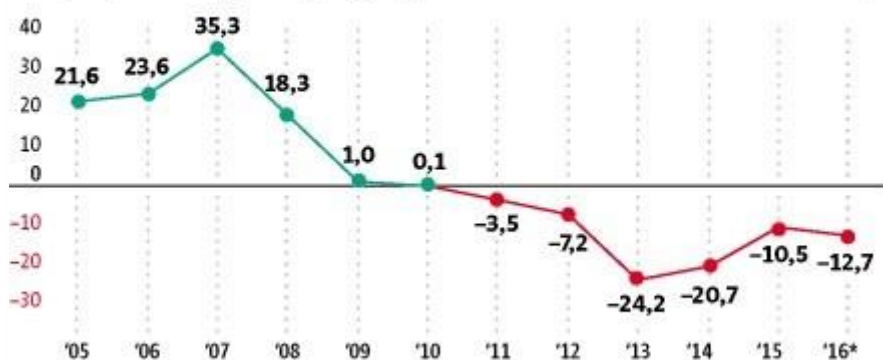
Predviden čas branja: 4 min

V arhivu plačilnih transakcij za leto 2007 ni popolnih podatkov o plačnikih, končnih prejemnikih plačil in njihovem namenu, razkriva Festičeva. (Foto: Tomaž Skale)

V arhivu plačilnih transakcij za leto 2007 ni popolnih podatkov o plačnikih, končnih prejemnikih plačil in njihovem namenu, razkriva Festičeva. (Foto: Tomaž Skale)

Stopnje rasti posojil gospodarstvu PODATKI Banka Slovenije

* podatek z 31. 10. 2016

Preiskovalni organi imajo pri brskanju po bančni luknji tudi »tehnične« težave. Preiskovanje denarnih tokov je namreč delno ovirano za leto 2007, ko smo imeli v Sloveniji najvišjo rast kreditiranja gospodarstva. Kje je težava? »V arhivu plačilnih transakcij za leto 2007 za obdobje od januarja do novembra ni popolnih podatkov o plačnikih, končnih prejemnikih plačil in njihovem namenu. Razpolaga se le s podatki o banki plačnika in banki prejemnika plačila ter znesku in datumu. V tem obdobju je namreč bila upravljalca podatkov o izvršenih plačilnih transakcijah nemška Bundesbank,« razkriva viceguvernerka Banke Slovenije **Mejra Festić**.

To potrjujejo tudi na policiji. »O sistemu ob prehodu na evro, ki ga je v letu 2007 upravljala tuja banka, smo seznanjeni. Če bi preiskovalci potrebovali podatke o izvršenih plačilnih transakcijah v letu 2007, bi morali, ker so podatki shranjeni v arhivu tuje države, te podatke pridobiti na podlagi mednarodne pravne pomoči, kar bi preiskavo podaljšalo,« priznavajo v Nacionalnem preiskovalnem uradu.

Minister želi denar za analizo bančnih podatkov

To je še en kamen okoli vratu pri preiskovanju bančne luknje, pri kateri smo, kot je dejal pravosodni minister **Goran Klemenčič** v intervjuju za sobotni Objektiv, »priča podajanju vročega krompirja med policijo, tožilstvom, sodstvom in politiko«. Minister si želi, da bi ob proračunskih sredstvih za električne paralizatorje in vodne topove ostalo tudi kaj za Nacionalni preiskovalni urad – za programsko opremo za analizo bančnih baz podatkov in elektronske pošte, prek katere so (tudi) potekali dogovori o dodeljevanju nekaterih spornih kreditov.

Ekspanzije kreditov Banka Slovenije ni ustavila, pa čeprav velja, da rast kreditov, ki močno presega rast BDP, ni zdrava. Revizijo ukrepov Banke Slovenije od leta 2003 naprej je sicer leta 2014 na zaprosilo vodstva slovenskega regulatorja bančnega sistema opravil tudi **Kaarlo Jännäri**, ugledni centralni bankir iz Finske in član posvetovalnega odbora pri enotnem reševalnem mehanizmu drugega stebra bančne unije. Kaj je Jännäri ugotovil, v Banki Slovenije še niso razkrili. V obdobju kreditnega pregrevanja je bil član sveta Banke Slovenije sicer tudi sedanji guverner **Boštjan Jazbec**.

Kreditna histerija ni razlog za oprostitev

»Banka Slovenije v obdobju kreditne rasti, pa tudi po nastopu svetovne gospodarske krize, nadzora bančnega poslovanja ni izvajala z ustrežno skrbnostjo. Za del višine bančne lunje, ki je nastal zaradi pomanjkljivega nadzora, nosi Banka Slovenije pomemben del odgovornosti,« je svoje ugotovitve med drugim povzel **Anže Logar**, predsednik parlamentarne preiskovalne komisije o ugotavljanju zlorab v slovenskem bančnem sistemu ter ugotavljanju vzrokov in odgovornosti za že drugo sanacijo bančnega sistema.

Kriminalistična policija je doslej sicer zaznala več kot 200 sumov kaznivih dejanj na področju bančništva. Skupna ocenjena škoda zaznanih kaznivih dejanj je znašala 779 milijonov evrov. Policija je v zadnjih treh letih in pol na pristojna državna tožilstva vložila 90 kazenskih ovadb zaradi kriminala v bankah, a doslej, razen v enem primeru Factor banke, ni bil obsojen noben bančnik. »Pri nas se šteje, da osebne odgovornosti bančnikov ali članov kreditnega odbora ni, ker je šlo za nekakšno kreditno histerijo. Povedano drugače: po naši sodni praksi – ki je drugačna od tuje, pa zato ni kakšnega bistvenega razloga – se odgovornost bančnikov pri dajanju spornih kreditov ugotavlja skoraj na isti način, kot da bi bili le navadni podjetniki. Tuja sodna praksa pa od njih zahteva večjo odgovornost, na podoben način kot pri zdravnikih. Tudi zdravnik ne more reči, da ni vedel, kakšen stranski učinek ima neko zdravilo,« je bil v omenjenem intervjuju do pravosodne veje oblasti kritičen minister.

Če bo šlo bankam slabo, bodo varčevalcem vzeli prihranke

Med novostmi, ki so zaživele na bančnem področju v letošnjem letu, je tudi ta, da bodo pri reševanju bank v težavah morali sodelovati tudi varčevalci. In sicer tisti, ki imajo v banki več kot sto tisoč evrov. Do tega zneska bodo bančne vloge še naprej zajamčene.

POENOTENA EVROPSKA PRAVILA ZA REŠEVANJE BANK

Suzana Kos, Jan Bratanič

5. januar 2016 00:00

8. januar 2016 22:36

Predviden čas branja: 3 min

Depoziti so varni, poudarja viceguvernerka Banke Slovenije Meira Festić. (Foto: Tomaž Skale)

Depoziti so varni, poudarja viceguvernerka Banke Slovenije Meira Festić. (Foto: Tomaž Skale)

Depoziti so varni, poudarja viceguvernerka Banke Slovenije Meira Festić. (Foto: Tomaž Skale)

S 1. januarjem so začela veljati nova evropska pravila za reševanje bank, s katerimi bi radi regulatorji preprečili nastanek novih sistemskih kriz. Novost, pomembna za varčevalce, je, da bodo lahko ob novi bančni krizi ob svoje prihranke. Del bremena reševanja naslednjih bank bodo namreč poslej lahko nosili tudi tisti, ki imajo več kot sto tisoč evrov bančnega depozita.

Ali se v Banki Slovenije ob tej novosti bojijo odliva denarja z bančnih računov? Strah pred odvzemom prihrankov je namreč spomladi leta 2013 ob ciprski krizi povzročil večstomilijonski odliv denarja varčevalcev iz slovenskih bank.

»Nova direktiva ponuja določen nabor instrumentov za reševanje bank, predpisuje vrstni red kritja izgub – najprej izgubijo lastniki banke, nato imetniki podrejenih instrumentov in šele nato imetniki bančnih vlog, višjih od sto tisoč evrov. Te bi se morebiti odpisovalo, če bi prišlo do stečaja, likvidacije oziroma prestrukturiranja

banke. A v Sloveniji so banke stabilne in v tem trenutku se ni treba bati ne stečaja ne odpisovanja depozitov. Depoziti so varni,« poudarja viceguvernerka Banke Slovenije **Mejra Festić**. Zlato pravilo, ki se ga je ne glede na te izjave vselej dobro držati, je razpršitev prihrankov na več računov različnih bank.

V Banki Slovenije panike ne pričakujejo

Natančnih podatkov o tem, koliko varčevalcev ima v bankah več kot sto tisoč evrov prihrankov, ni. Ob predpostavki, da so depoziti obrestovani po okoli dwoodstotni obrestni meri, je takšnih malo več kot 18.200. Njihovo število smo izračunali na osnovi podatkov finančne uprave, ki razkrivajo, koliko varčevalcev je v letu 2014 dobilo več kot tisoč evrov obresti za svoje bančne prihranke, ki so jim jih obdavčili.

Podatki finančne uprave za leto 2014 kažejo, da je več kot 20 tisoč evrov obresti za svoje prihranke v bankah dobilo 315 davčnih zavezancev, več kot deset tisoč evrov obresti pa več kot 1160. Vseh varčevalcev, ki so morali plačati davek od obresti depozitov, je bilo 47.129.

V Banki Slovenije poudarjajo, da panike med varčevalci ne pričakujejo, razen če jo bodo vzpodbudili mediji s svojim poročanjem o novostih, ki jih je prineslo uveljavljanje evropske bančne regulative.

Zaradi Cipra teklo tudi iz slovenskih bank

Spomnimo – spomladi leta 2013 je strah med slovenske varčevalce vneslo reševanje ciprske krize. Samo marca tega leta je iz naših bank odteklo 159 milijonov evrov vlog gospodinjstev. Po treh mesecih se je sicer odtekanje ustavilo in depoziti prebivalstva so se začeli vračati v bančni sistem. To pozitivno gibanje je bilo po podatkih Banke Slovenije zlasti izrazito pri velikih domačih bankah, ki so v letu 2013 zaznale največji padec zaupanja varčevalcev oziroma znižanja vlog gospodinjstev.

Po prvotnih načrtih so tedaj breme reševanja ciprskih bank želeli naprtiti vsem varčevalcem, a nato takšnega posega v vse denarne vloge, torej tudi v zavarovane pod sto tisoč evrov, ni bilo. V evropskem združenju uporabnikov finančnih storitev (EuroFinuse) so takrat opozarjali, da gre za močan udarec po zaupanju bančnih varčevalcev v Evropi, saj se jih večina do zdaj ni zavedala, da so dejansko upniki bank. Prepričani so bili namreč o varnosti svojega depozita v bankah.